

ZAČETKI ALPINIZMA V MARIBORU SEGAJO V TRIDESETA LETA — 1

TK SKUTA — SODOBNIK TK SKALA

DUŠAN VODEB

V letu 1928, ko mi je bilo 12 let, sem prvič prišel na Triglav. Tisti dan smo se gozdovalniki vračali z vrha Triglava v dolino po poti čez Prag. Na spodnjih tratih poti, na Planjci, smo se ustavili; prišli smo do mesta, kjer je manjkal le še skok do prvih skal v mogočni severni steni. To je bilo takrat zame izjemno spoznanje, občutek spoštovanja do razsežnosti gore, do stene in do plezalcev, ki so v tej steni že plezali.

Pet let pozneje sem s prijatelji in s plezalno vrvo prvič prišel v to steno. Takrat se je pričela moja prava gorniška pot, tista najznačilnejša in v mojem življenju. Začela se je doba mojih gornjskih spoznavanj in doživetij, ki bodo podlaga temu sestavku o alpinizmu in Alpinističnemu odseku v Mariboru. Izpolnjena naj bo še nenapisana stran, ki manjka planinstvu v mojem mestu.

Mariborski planinci so razmeroma pozno stopili v krog slovenskih plezalcev in alpinistov. Prešlo je stoletje in več, ko smo Slovenci v osebi **Valentina Staniča** dobili prvega glasnika našega alpinizma. Ostal pa je Stanič še desetletja res samo glasnik, a ne samo Mariborčanom, ampak vsem Slovincem.

Naš gorniški prostor so vendarle obvladovali domači lovci in gonjači, prebivajoči v krajih pod Julijskimi in Kamniško-Savinjskimi Alpami. Ti so najbolj poznali prehode in brezpotja v naših gorah in so to potem izkoristili kot vodniki tujim in domačim alpinistom pri začetnem odkrivanju naših gora.

GOJENJE »VISOKO TURISTIČNEGA ŠPORTA«

Po prvi svetovni vojni je bil — kot na drugih področjih v Sloveniji — tudi v alpinizmu napravljen velik korak naprej. V stene naših gor so začeli prihajati številni mladi plezalci, največ iz Ljubljane, pa z Gorenjske in Primorske. Za večjo popularnost in organiziranost v alpinizmu je bil ustanovljen še Turistični klub Skala. Maribor z Rušami kot najbolj razvitema planinskima središčima v severovzhodni Sloveniji pa sta ozemeljsko še vedno ostala predaleč stran od gorskih središč, od vseh tistih krajev v Sloveniji, kjer se je ponujala alpinistična dejavnost.

Vendar ne za dolgo. Dve leti po ustanovitvi TK Skale je aprila 1923. leta prišlo tudi v Mariboru do prvih začetkov alpinizma. Dijaki na klasični gimnaziji v Mariboru so namreč tega leta ustanovili svoj turistični klub z imenom Skuta. V nastopnih besedah TK Skute je bilo zapisano, da bo klub v svojih vrstah poleg planinstva gojil še visoko turistični šport. Zamisel o visokem turizmu je treba vsekakor enačiti s takrat pri nas še slabo znanim pojmom in vrednotami alpinizma. Ne more pa biti naključje, da je bila ustanovitev TK Skute prav v času vedno močnejše alpinistične dejavnosti na Slo-

venskem, še zlasti po vzoru Turističnega kluba Skale, ki je takrat uspešno deloval že drugo leto. Za ime TK Skuta so se dijaki odločili po gori v Savinjskih Alpah, za katero so zapisali, da je po njihovem mnenju najlepša pri nas. Nemara so se za ime Skuta odločili po nesreči mariborskega dijaka **Janka Petriča**, ki se je smrtno ponesrečil prav na tej gori.

Tako v poletnem kot v zimskem času so člani Skute hodili na ture v bližnji gorski svet, na Plešivec, Peco, Kozjak, Pohorje. Sistematično so odkrivali in zaznamovali poti v tedaj še dokaj neznanih predelih Kozjaka.

Člani kluba so imeli redne sestanke v gimnazijski sobi. Na voljo jim jo je dal ravnatelj gimnazije **dr. Josip Tomižšek**, ki je bil v tistem času glavni urednik Planinskega vestnika in je bil prav gotovo v veliko pomoč mladim skutašem. Zbrali so knjige za lastno planinsko knjižnico, s prirejanjem izletov v gore, organizacijo sestankov in predavanj pa so pokazali, kako resno so se Skutaši zavedali svojih načrtov in zamisli.

PREDAVANJA UGLEDNIH GORNIKOV

Meseca aprila 1926 so trije člani Skute, **Štangi, Velker** in **Stupan**, kot prvi poiskali smer in pot s Krakolinika preko Kordeževe glave na Peco.

Za vključitev v visokogorski svet, do sten v naših Alpah in sploh v alpinistično dejavnost je bil v Mariboru potreben drugačen pristop kot na Gorenjskem ali v Ljubljani, kjer je bilo na tem področju vse mnogo lažje. V celotni severovzhodni Sloveniji je bilo predvsem čutili ozemeljsko oddaljenost, ki je bila še bolj vidna, ker tedaj na slovenskih cestah še ni bilo motorizacije. To je razumljivo hromilo potreben zagon, odločen tako pri posameznikih kot v celotni alpinistični dejavnosti. Res pa je tudi, da ta oddaljenost ni odvrnila zanimanja, ki je v Mariboru obstajalo. To zanimanje je bilo najbolj opazno v obsežnem programu planinskih in alpinističnih predavanj domačih in tujih predavateljev. Prvo tako predavanje je bilo januarja 1925 v risalnici klasične gimnazije in v priredbi TK Skute, predaval pa je **dr. Brunon Rotter**. Nato so naše gore v kratkih časovnih obdobjih planinsko in alpinistično predstavili predavatelj **Janko Mlakar, Jakob Aljaž** in **dr. Henrik Tuma**, za njimi **dr. C. Oblak, Ante Gnidovec, dr. P. Brežnik, Pavel Kunaver, prof. V. Petkovšek** in **dr. O. Reja**. Lepoto naših gora so v sliki in besedi predstavili tudi najvidnejši fotografi **Vlado Cizelj, Jože Kovačič, K. Koranek, Roman Vales, Cveto Švigelj** in s smučarsko alpinistično tematiko Norvežan **Hansen**, Avstrijec **Rittman**, Anglež **Finch** in Nемец **Peter Aschenbrenner**, kot krona planinske lepote pa v besedi **dr. Julius Kugy**. V sredini tridesetih let sta o alpinizmu predavala prva Mariborčana, **Oto Polak** in **Dušan Vodeb**.

V tem času je prišlo do prekretnice v zimsko-športni dejavnosti na širokem območju Maribora in Pohorja. 7

Do tedaj je v zimskem času prišel na Pohorje le kak gozdar, drvar ali lovec, vse planinske kočice pa so bile pozimi zaprte. V zimi tega leta 1926 je SPD odprlo svoje kočice tudi v zimskem času in vse kočice so bile potem dobro obiskane. Na terenih Mariborske kočice so priredili celo prvi smučarski tečaj, ki ga je vodil tedaj znani smučar in alpinist **Rudolf Badjura**. Na koncu tega tečaja so organizirali prvo smučarsko tekmo v tekih z začetkom pri Mariborski in ciljem pri Ruški koči. V tej zimi so priredili tudi prvo sankarsko tekmo na zahtevni progi od Ruške kočice navzdol v Ruše. Ta začetni razvoj smučarskega športa na Pohorju omenjam predvsem zato, ker so se iz te začetne smučarske dejavnosti v nekaj naslednjih letih razvili znani mariborski alpski smučarji — tekmovalci, ki so bili potem tudi začetniki organiziranega alpinizma v Mariboru.

PRVI ZIMSKI PRISTOP NA TRIGLAV

Razvoj v odkrivanju neznanih gorskih poti, kot so ga pokazali člani TK Skute, in intenziven razvoj smučarskega športa pa že kažeta težnje mladine izpod Pohorja k skorajšnjemu priključku v slovenski plezalski in alpinistični prostor.

Oktober leta 1926 je v Vrata prišel **Josip Gorup**, da kar sam po nenajavljeni poti pristopi na Škrlatico in od tod sestopi v Krnico. Tiste dni pa je nastopilo slabo vreme in Gorup se ni pojavil v Krnici. Reševalci so ga več dni iskali, vendar brezuspešno; za Gorupom je vse do današnjega dne izginila vsaka sled. Brez sledu je izginil tudi **Bogdan Dekleva**, uslužbenec Elektro podjetja iz Maribora, ki se je v juliju 1929 sam podal v predel Špika. Vsa poizvedovanja za njim so ostala brezuspešna. Več sreče je imela v letu 1928 **Marjeta Šoštaričeva** iz Maribora, ki se je ponesrečila v severni Triglavski steni, a so jo gorski reševalci pravočasno rešili in je ostala pri življenju.

V tem času je potem že nastopilo obdobje tridesetih let, torej tisti čas, ko se je alpinizem v Mariboru začel razvijati v večjem razmahu. Znana so nekatera imena iz teh prvih časov, ko so Mariborčani posamič ali v navezi vstopali v stene. Žal vsa imena le niso znana; nikjer niso vpisana, v mojem spominu pa jih ni.

Iz zime 1930 je znan pristop treh Mariborčanov, inž. **Dušana Cejana**, **Kamila Kronvogela** in inž. **Borisa Cijana**, na vrh Triglava; to je verjetno prvi pristop Mariborčanov v zimi na vrh Triglava.

PRVI GORNIŠKI JUNAKI

V letu 1931 zasledimo prve začetke gorniške dejavnosti planinca, alpinista in planinskega fotografa **Jožeta Kovačiča**. Ime Jožeta Kovačiča naj ostane zapisano med tistimi prvimi Mariborčani, ki so iz ljubezni do gora stopili v svet brezpotja in v ostenja naših Alp. Prišel je kot samohodec v Savinjskih in Kamniških Alpah, v Mrzli gori, Rinki, Skuti, Turski gori, Planjavi itd. Med prvimi je opravil zimski pristop iz Robanovega kota preko Jeruzale na Ojstrico. V Julijcih je plezal z **Vladom Cizljem**, **Mirkom Lorgerjem**, ženo Mileno, **Stankom Cvekom**, **Hrvojem Jurcem** in drugimi. Od leta

Mirko Logar je bil eden izmed tistih mladih Mariborčanov, ki je večino svojega prostega časa namenjal hribom in goram ter takim mislim in načrtom. Prišel je iz velike družine taborniške organizacije gozdovnikov, živel je v mestu pod Pohorjem in tu se začne njegova planinska pot v poletju in zimi. S prvimi skalami in prvimi prijemi v njih se je soočil v koroških gorah in Savinjsko-Kamniških Alpah. Večino tur je opravil kot samohodec. Užival je v stiku z gorsko naravo, s skalami, in temu je podrejal tudi svoje gornišvo.

Ko je bil leta 1937 prvi SPD Maribor ustanovljen alpinistični odsek, je postal njegov prvi načelnik in je to načelstvo obdržal ves čas obstoja odseka do začetka vojne. V alpinistični odsek je vnašal tudi svojo levičarsko nazorsko opredelitev, v tistem času tako potrebno proti fašistični nevarnosti, ki je bila na pohodu. V tem smislu je navezal stike s češkoslovaškimi alpinisti za skupen alpinistični tabor v Martuljku. Načrt pa ni mogel biti uresničen, ker je nacistična Nemčija v tem času že zasedla Češkoslovaško.

V gorah je Lorger največ hodil in plezal s Kovačičem, prav razživel pa se je v alpinističnem odseku, ko se mu je na taboru nudila prilika, da se je s tovariši vključil v navezo. Takrat je potem največ plezal v Julijcih, v Martuljskih gorah, v Krnici, na Jalovcu, Mojstrovki in drugod.

Hrvoj Jurca, dijak realne gimnazije v Mariboru, je bil do sredine tridesetih let ena izmed najbolj znanih alpinističnih osebnosti v Mariboru. Zaupal se je goram in plezanju v stenah in mu je to postala nepogrešljiva značilnost v njegovem življenju.

Bili smo njegovi vrstniki v gimnaziji in smo ves čas spremljali odločnost na njegovih hribovski poti. Spominjam se, kako je sam odšel na plezanje v Savinjske Alpe, kako je pri sestopu s Poljskih Devic v Robanov kot zdrnil na izpostavljenem mestu in padel v prepad. Poškodovan se je sam privlekel do pastirja v pastirskem stanu, se tu več dni zdrvil in nato sam prišel domov v Maribor.

Dokler za svoje plezalske poti ni dobil izhodišča pri sestri v Kranjski Gori, je največ obiskoval prav Savinjske Alpe, in sicer največ kar sam, plezal pa je tudi z Jožetom Kovačičem.

Iz Kranjske Gore so bile njegove prve plezalne poti v Krnici. Spoznal se je s **Stankom Aleksičem** in **Herbertom Drogenikom** in skupaj so plezali v bližnjih stenah Gamsovca, Razorja, Mojstrovke, v Martuljskih gorah in drugod. S Stankom Aleksičem sta kot prva prišla v prvenstveni smeri iz Škednja na Zadnji Prisojnik.

Po maturi, ki jo je uspešno opravil v letu 1934, se je vpisal v vojaško akademijo z izrecnim namenom, da vstopi v planinski polk v Škofji Loki, blizu Julijskih Alp. To pa se mu ni posrečilo in službe v Sloveniji ni dobil. Zato je prestopil k letalcem in je kot letalski častnik služboval na različnih letališčih, nazadnje v Nikšiču. Dne 30. junija 1940 se je s svojim letalom smrtno ponesrečil v Prokletijah, v skalah v višini 2400 metrov. Pomrtne ostanke so potem prepeljali na pogreb v Maribor.

To je bil **Hrvoj Jurca**, ob smrti star 25 let.

(Nadaljevanje prihodnjič)